Kniha: O myších a lidech (John Steinbeck)

Předmět: Český jazyk – rozbor díla

Přidal(a): Hoang Do Minh

John Steinbeck (1902–1968)

- Významný americký prozaik a dramatik. Ve svých stěžejních dílech velmi realisticky zobrazuje tvrdý život na venkově a drtivé dopady velké hospodářské krize na obyčejné lidi.
- V mládí často pracoval jako pomocný dělník na rančích. Během toho poslouchal vyprávění tuláků a sezónních pracovníků, která se následně stala cenným námětem pro jeho díla. Mistrně líčil život nejnižších společenských vrstev (v Americe). Jeho díla byla humorná a idylická (Plán Tortilla), ale i hluboce tragická (O myších a lidech, Hrozny hněvu).
- Několikrát musel přerušit studium na Stanfordově univerzitě, protože pocházel z chudých poměrů a neměl peníze. Školu nikdy nedokončil.
- Zpočátku se neúspěšně snažil prosadit jako novinář v New Yorku. Svá první díla napsal v době, kdy společně se svou první ženou Carol vypomáhali v biologické laboratoři v Monterey (kterou vedl jeho blízký přítel, mořský biolog Ed Ricketts).
- Je držitelem Nobelovy ceny za literaturu z roku 1962 a prestižní Pulitzerovy ceny.
- Během druhé světové války působil jako válečný korespondent. Z války se vrátil se zraněními a psychickými traumaty, která si následně léčil psaním a vzpomínáním na idylický dětštější život v rodné Kalifornii.
- Zemřel v 66 letech na infarkt v New Yorku.

Jeho jiná díla:

- Plán Tortilla, Hrozny hněvu, Na plechárně, Na východ od ráje.

Literárně-historický kontext

John Steinbeck bývá často řazen do volné skupiny autorů tzv. **ztracené generace** (přestože do války jako voják přímo nezasáhl, sdílel s nimi podobný pohled na svět). Spisovatelé skupiny ztracené generace zažili hrůzy první světové války a tuto zničující a traumatizující zkušenost silně zobrazovali ve svých dílech, kde vyjadřovali pocity beznaděje a neschopnosti vojáků začlenit se po návratu z války zpět do normální společnosti.

Dílo spadá do americké meziválečné literatury. Typickým znakem tohoto období je **realismus** – jednalo se o snahu o co nejobjektivnější zobrazování skutečnosti a o její pravdivé poznávání. Společnost byla v této době ostře rozdělena na bohaté a chudé a obrovské sociální rozdíly (umocněné hospodářskou krizí z roku 1929) se stávaly zdrojem konfliktů. Docházelo k silné kritice společnosti a snaze podat pravdivý obraz skutečnosti. Důležitá byla tzv. typizace – výběr témat a hlavních postav byl veden snahou o zobrazení úplně běžných lidí, jejich každodenních mezilidských vztahů a životních situací.

Naturalismus:

- Jedná se o krajní, radikální směr realismu. Vychází z myšlenky, že člověk je zcela omezen a determinován (předurčen) svou biologickou podstatou.
- Podléhá své vlastní zvířecí pudovosti a především prostředí, v němž vyrostl nebo žije → hrdina je tedy zobrazen pouze jako pasivní výsledek vlivu okolního prostředí a nezměnitelné dědičnosti.
- Typický je pro naturalismus těžký pesimismus, pocit naprosté marnosti a nevyhnutelně nešťastné, tragické konce děl.

Jiní autoři a díla:

- Francis Scott Fitzgerald – Velký Gatsby
- William Faulkner – Absolone, Absolone!
- James Joyce – Odysseus
- Další autoři ztracené generace: Ernest Hemingway (Starec a moře, Komu zvoní hrana),

Erich Maria Remarque (Na západní frontě klid).
- Mark Twain (Dobrodružství Toma Sawyera) – starší autor, ale významný představitel amerického realismu.

Rozbor: O myších a lidech (1937)

- **Literární druh:** epika
- **Literární forma:** próza
- **Literární žánr:** novela (obsahuje silné prvky tragédie a balady)

Téma:

- Děj silně naráží na nesmírnou důležitost přátelství na jedné straně a na drtivou osamělost člověka na straně druhé. Zobrazuje nespravedlivé společenské poměry chudých dělníků na venkově a ukazuje také tvrdý rasismus tehdejší doby.
- Hlavním tématem je znak nedosažitelnosti – příběh syrově zachycuje, jak se americký sen může kvůli jedné chybě navždy vytratit a zůstat naprosto nenaplněn.

Motivy:

- Pravé a obětavé přátelství, touha po vlastním majetku a nezávislosti, násilí, mentální postižení, strach ze samoty, marná cesta za sny, obrovská touha po obyčejném štěstí, chudoba, rasismus, zvířata (myši, štěňata, králíci), sebeobětování, veliké zklamání, lidská podlost a velká hospodářská krize.

Kompoziční výstavba:

- Děj postupuje přísně chronologicky s rychlým a dramatickým spádem (připomíná divadelní hru).
- Chvilkami se objevují retrospektivní pasáže (vzpomínky na to, co vyvedl Lennie v

minulém městě Weedu).
- Kniha je rozdělena do 6 kapitol.

Vypravěč a vyprávěcí způsoby:

- Vypravěčem je sám autor. Je zcela objektivní a vševědoucí.
- Děj je vyprávěn ve 3. osobě (er-forma).
- Děj je posouván kupředu především obrovským množstvím přímé řeči (živých dialogů). Objevuje se i polopřímá a nepřímá řeč.

Typy promluv:

- Dominují rychlé a úsečné dialogy mezi dělníky, dlouhé i zmatené monology (Lennieho představy) a neutrální popisné pasáže psané vypravěčem.

Jazykové prostředky:

- Vypravěč v popisných pasážích používá neutrální spisovnou češtinu.
- Oproti tomu v přímé řeči postav (aby autor zachytil autenticitu prostředí) se hojně vyskytuje nespisovná čeština, obecná mluva, dělnický slang a nezřídka i vulgarismy.
- Dialogy jsou plné řečnických otázek, vzrušených neukončených výpovědí a oslovení.
- Pro Lennieho řeč jsou typické dětské zdrobněliny a neustálé opakování stejných frází.
- Z literárních tropů a figur autor využívá přirovnání, metafory a epiteta (básnické přívlastky).

Postavy:

- **Jiří (George Milton):** Hodný, chytrý, praktický a drobný muž toužící po klidném a spokojeném životě na vlastním. Hlídá velkého Lennieho (slíbil to jeho mrtvé tetě Kláře), ale občas mu vyčítá, že se o něj musí starat, ačkoli to dělá čistě pro jeho dobro a má ho

upřímně rád. Je velice pracovitý a obětavý.

- **Lennie (Lennie Small):** Obrovský a silný dobrák. Je pracovitý, ale mentálně zaostalý – je extrémně naivní a dětinský, ze spousty věcí nemá vůbec žádný rozum. Zbožňuje hlazení hebkých věcí (myší, štěňat, látek), ale kvůli své obrovské síle je často nechtěně zabije. Má svůj vysněný život s Georgem a králíky, který se bohužel nenaplní.
- **Curley:** Syn majitele ranče. Drobný, zakomplexovaný a žárlivý muž, který se velmi rád pere a je agresivní. Snaží si svou agresivitou a postavením vynutit autoritu u ostatních dělníků.
- **Curleyova žena:** V textu jako jediná nemá jméno. Je velmi vyzývavá, svůdná, osamělá a chybí jí láska. Není ve svém manželství vůbec spokojená, a proto se neustále potuluje mezi dělníky a hledá pozornost.
- **Slim:** Velmi chápavý a zručný kočí. Na ranči představuje přirozenou, obrovskou autoritu. Je to moudrý a dobrý člověk, kterému se George jako jedinému svěří.
- **Crooks:** Starý, zmrzačený černoch. Je tvrdě odsuzován ostatními jen kvůli své barvě pleti, stojí na úplném pokraji společnosti a neustále se potýká s rasismem. Žije izolovaně v maštali.
- **Candy:** Starý muž bez jedné ruky, který na ranči uklízí. Je hodný, velice nápomocný a bojí se o svou budoucnost. Touží se přidat ke snu George a Lennieho a nabízí jim své životní úspory.

Časoprostor:

- Děj se odehrává ve 30. letech 20. století (v době velké hospodářské krize).
- Prostředím je farma v údolí Salinas blízko města Soledad ve slunné Kalifornii v USA.

Příběh (obsah děje):

Příběh se odehrává hlavně mezi dvěma hlavními postavami – mentálně zaostalým hromotlukem Lenniem Smallem a drobným, bystrým Georgem Miltonem. Lennie není moc chytrý chlapec, a proto se o něj po smrti jeho tety Kláry začne starat jeho přítel George. Společně putují z místa na místo a hledají práci. Právě přijíždějí pracovat na ranč do údolí Soledad. George a Lennie sdílejí společný velký sen – chtějí si vydělat peníze a mít jednou malý domeček s vlastním hospodářstvím a zvířaty (Lennie se nejvíc těší, až bude moci chovat a hladit chlupaté králíky). Tento sen dodává jejich těžkému životu smysl a brzy se k nim chce připojit i starý uklízeč Candy.

Na ranči však vládnou napjaté vztahy. Problémy dělá především agresivní syn majitele farmy, Curley, který na Lennieho neustále doráží a jednoho dne ho bezdůvodně napadne. Lennie mu v sebeobraně rozdrtí ruku. Ještě větší hrozbou je Curleyho osamělá a vyzývavá manželka, která se neustále snaží navazovat kontakt s dělníky. Jednou v neděli odpoledne se Curleyho žena vydala do stodoly a našla tam osamoceného Lennieho, který zrovna truchlil nad tím, že omylem zabil své malé štěně. Žena se mu začala svěřovat a dovolila mu, aby si pohladil její jemné vlasy, protože se Lenniemu moc líbily. Lennie je začal hladit, ale když se žena lekla jeho hrubé síly a začala křičet, Lennie zpanikařil. Ve snaze ji umlčet jí omylem, díky své velké a neopatrné síle, zlomil vaz.

Když si Lennie uvědomil, co udělal, běžel se schovat do vrbiček k řece na místo, které si s Georgem určili pro případ nouze. Když dělníci v čele s rozzuřeným Curleym zjistili, co se stalo, vydali se Lennieho zlynčovat. George ale našel Lennieho dřív než Curley a ostatní. Začal Lenniemu potichu vyprávět jejich oblíbený příběh o vysněném domečku a králících, a zatímco se Lennie šťastně usmíval, George ho střelil zezadu do hlavy, aby ho ušetřil krutého mučení a bolesti ze strany rozzuřeného davu. Tím skončil nejen Lennieho život, ale definitivně se rozplynul i jejich společný sen.

Přijetí díla, kritika a inspirace:

- Novela měla po svém vydání okamžitý a obrovský úspěch u čtenářů i kritiky (byla vybrána do prestižního Book-of-the-Month Club). Cenila se především její dramatická stavba a syrový, nepřikrášlený jazyk bez zbytečného patosu.
- Některými puritánskými kruhy v USA byla naopak kvůli vulgarismům, rasovým narážkám a „morální nevhodnosti“ zakazována a stahována ze školních knihoven.
- Sám autor dílo koncipoval tak, aby se dalo snadno hrát na divadle, a proto bylo již ve stejném roce (1937) velmi úspěšně uvedeno na newyorské Broadwayi. Dílo se dočkalo také několika slavných filmových zpracování (nejznámější je verze z roku 1992 s Johnem Malkovichem a Garym Sinisem v hlavních rolích).

Můj názor:

Tato knížka mě donutila zamyslet se nad věcmi, o kterých jsem ještě nikdy nepřemýšlela. Byla pro mě velmi naučná a četla se mi velmi rychle a dobře, nebyly v ní žádné složité výrazy a děj

nebyl obtížný na pochopení. Kniha mi ukázala, že smutný konec neznamená vždy nesprávný konec – Georgeovo rozhodnutí bylo sice tragické, ale pro Lennieho v danou chvíli milosrdné.